

OB KONCU REDNE ZIMSKE SEZONE

Pravilnik Slovenske kulturne akcije navaja za uveljavljanje programa razna sredstva. Glavna so: knjižni program, revijalne publikacije in kulturni večeri. Knjižni program naj bi zajel beletristično in znanstveno delavnost slovenskih intelektualcev, ki so se znašli v zamejstvu; revije in zborniki naj bi spremljali periodično produkcijo in vezali slovenski duhovni svet na sodobno dogajanje na polju idej; kulturni večeri naj bi sproti opozarjali na glavne tokove in dogodke, ki morajo slovenskega izobraženca zanimati. Knjige in revija ter zbornik zajemajo najširše, kulturni večeri pa so v bistvu omejeni na člane in prijatelje v Argentini.

Priprava programa kulturnih večerov ni lahka. Pred začetkom sezone posvečajo odseki in uprava navadno več sej izdelavi načrta. Ker ima S.K.A. šest odsekov (filozofski, literarni, gledališki, zgodovinski, likovni in glasbeni), je bilo v načelu zamišljeno, da naj vsak odsek v sezoni nudi po dva kulturna večera. Popolna izvedljivost ni bila mogoča, ker sta gledališki in glasbeni odsek morala za svoje prireditve preseči okvir večera (prireditve je morala biti v večji dvorani; zajela je posebne priprave in računati je morala na širši odziv med občinstvom). Posebne vrste prireditve je bila vedno tudi razstava, ki jo je priredil likovni odsek. Saj je bil ravno likovni odsek tisti, ki je odprl naše javne prireditve, ko je na prvem nastopu S.K.A. leta 1954. organiziral prvo razstavo slovenskih umetnin v Argentini. Pozneje je odsek zaključeval šolsko leto umetnostne šole s posebno razstavo ali produkcijo učencev. V letu 1958 je likovni odsek mogel nastopiti le delno, ko sta Bukovec in Žirovnikova sodelovala s svojimi deli pri prireditvi ob vstopu v peto leto S.K.A. in ob izidu 25. knjige naše založbe. Prireditve je bila na začetku letošnje sezone in je bila pomembna, ker je dejansko napovedala važen dogodek, ki se napoveduje za leto 1959: *peta obletnica Slovenske kulturne akcije*.

Če pregledamo letošnjo zimsko sezono, vidimo, da je bilo trinajst kulturnih večerov, ako štejeemo prireditve gledališkega odseka posebej. Vzporedno s tem bi bilo z dvema uprizoritvama gledališkega odseka petnajst večerov ali prireditve in če prištejemo še dve ponovitvi gledališkega odseka, bi bilo vseh prireditve 17. Po odsekih razdeljeno je filozofski odsek pripravil 5, literarni 4, gledališki 3 (in dve ponovitvi), zgodovinski odsek 2 in glasbeni odsek 1 prireditve oziroma večer. Obisk je zajel nad 2500 udeležencev pri večerih in predstavah, pri slavnostni predstavi (Ta veseli dan ali Matiček se ženi) in pri koncertu Franje Golob je bila udeležba še obilnejša. V redno sezono se mora všteti tudi večer 29. marca ob izidu 25. knjige naše založbe (Ljubljanski triptih) in ob vstopu v peto leto Slovenske kulturne akcije.

Uprava je letos izjemoma v začetku sezone opustila, da bi objavila za celo delovno dobo 1958 program kulturnih večerov. V prejšnjih letih se je namreč dogajalo, da smo morali vrstni red predavanj spreminjati.

Redna sezona je nudila:

29. marca: Ob vstopu v peto leto S.K.A. in ob 25. publikaciji založbe Slovenske kulturne akcije.

19. aprila: I. kulturni večer (filozofski odsek): Podoba človeka v Ajshilovi tragediji. Predaval je dr. Milan Komar.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

V okviru poletnega programa bo v soboto 20. decembra 1958 ob dvajseti uri na vrtu Ilirije, Alvarado 350, Ramos Mejía.

DRUŽABNI VEČER

za člane in prijatelje Slov. kult. akcije. Na sporedu je:

RAZGLAS IZIDA
BOŽIČNEGA LITERARNEGA NATEČAJA

Posebnih vabil ni.

24. novembra je preteklo petnajst let po goreči smrti pesnika Franceta Balantiča v Grahovem, ki ga je iz študenta slavistike in domobranca prestvarila v pesnika. Bil je sicer pesnik prej kot je šel v ogenj, pesnik v tistem dozorevanju s svojimi 20. pesmimi v tisku, priznan že od kritikov (od tistih, ki ga niso osebno poznali, in tistih, ki so imeli že skromen pogled v njegovo rast), toda ta pred javnostjo ni bila znana. Šele spričo tragične smrti po najdbi njegove ostaline smo mogli ugotoviti vrednost njegove poezije, in ceno njegove žrtve, ki ni bila smrt enega izmed tisočev, padajočih v tistih groznih časih na obeh straneh, temveč edinstvena smrt — pesnika. Kot pesnika smo ga pred petnajstimi leti pokazali javnosti, kot pesnika smo ga priznavali v emigraciji za *vsenarodno kulturno last*, zaradi umetnosti. Pač pa je bil prav zaradi pristaštva zamolčevan na drugi strani, načrtno, namenoma, tako kot vse, kar ni spadalo v njihov kulturni okvir. O tem imamo dokumente v — molku javnosti, v molku uradnih izdaj literarnih zgodovin in revij. Skoro petnajst let so bile razmere ob Balantiču take, da je uradna "domovina" gledala v njem le "izdajalca", dočim ga je emigracija tako poudarjala kot pesnika, da se je zdelo nekaterim, da prav zaradi tega, ker je bil domobranec. Resnica pa je, da je emigracija do njegove umetnosti storila svojo dolžnost in uspela zbuditi vest domovini, ki je v zadnjem času oživila Balantičevo ime ter ga že skuša priznavati in ga že priznava za pesnika. Balantič ni mrtev niti več v "domovini". Tako je živ bolj kot kdaj koli prej. Duh je zmagal nad gmoto, poezija nad mečem, pesniški ogenj nad pepelom sovraštva, življenje nad smrtjo, pesnik nad človekom.

Slovenska kulturna akcija se je spominjala Balantiča s posebnim večerom ob vstopu v tretje leto delovanja, ki ga je postavila pod njegovo ime, pod ime njegovega Zbranega dela. Petnajstletnice smrti se je spomnila z omembo tudi na zadnjem literarnem večeru. Zato danes samo registrira spomin na tragično noč pred petnajstimi leti v Grahovem in z zaščenenjem beleži glasove iz domovine, ki pravijo, da vstaja tudi v domovini že v javno življenje, kakor je živel vseh teh petnajst let v sreih ljubiteljev poezije. Balantič dobiva svoje mesto v zgodovini slovenske poezije, s katerega ga ne more vreči noben nov domovine požar. td.

SE T I S K A
K. V. TRUHLAR
NOVA ZEMLJA
Poezije

Izide kot izredno izdanje

NAGRADNI NATEČAJ SLOV. KATOLIŠKE AKCIJE

Na lanski nagradni natečaj Katoliške akcije sta se odzvala dva avtorja. Razsodišče je na svoji seji soglasno odločilo, da ne eno ne drugo delo nima tiste književne in odrske kvalitete, da bi mu mogli prisoditi nagrado. Oba rokopisa sta avtorjema na razpolago v pisarni Dušnega pastirstva, Ramón Falcón 4158 v Buenos Airesu.

Odbor Katoliške akcije ponavlja razpis natečaja za drugo leto. Pogoji in postopek so taki kot prvič:

1. Za tekmovanje pridejo v poštev izvirna, še ne objavljena ali izvajana slovenska odrska dela, katerih izvedba bi bila primerna na praznik Kristusa Kralja in ob podobnih priložnostih.

2. Kdor se tečaja udeleži, naj pošlje tipkan izvod na naslov: Slovenska Katoliška akcija, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires (Argentina), tako da doseže do nedelje Kristusa Kralja 1959.

3. Avtorjevo ime mora v rokopisu nadomeščati šifra. V priloženi zaprti kuverti je treba sporočiti piščevo pravo ime.

4. Pri oceni del bo odločala njih književna in odrska vrednost. Glede vsebine je edina smernica določila t. 1, glede obsega pa je želja, da izvedba traja najmanj 3/4 ure.

5. V rozsodišču so: prof. dr. Ignacij Lenček, prof. Alojzij Geržinič in prof. Karel Rakovec.

6. Odločitev rozsodišča bo razglašena do 8. decembra 1959. Tedaj šele se odpro kuverte z imeni avtorjev.

7. Prva nagrada znaša 2 500 argentinskih pesov (\$ 2500), druga 1.500 pesov (\$ 1500). Razsodišče ima pravico, da nobenemu delu ne prisodi nagrade, ali da podeli samo eno od nagrad, ali da določi delitev obeh nagrad med dve deli.

8. Pravica za prvo izvedbo nagrajenih del pripada Slovenski Katoliški akciji.

Buenos Aires, 1. decembra 1958.

doma in po svetu

— Ljubljanska filharmonija je priredila gostovanje po Italiji. Krožno potovanje je trajalo 18 dni in je nastopila v Bresci, Peruggi, Aquili, Bariju, Tarantu, Palermu, Genovi, Milanu, Turinu, Modeni, Cattanii in Veroni. V skupini so bili zbor, orkester, med solisti pa Nada Vidmarjeva, Sonja Hočevarjeva, Janez Lipušček. Samo Smekolj in Danilo Merlak ter dirigenta Samo Hubad in Bogo Leskovic. Na koncertu v Peruggi je sodeloval tudi violinist Ljubljčan Igor Ozim, ki uživa svetovni sloves.

— Tržaški kronist je zapisal: "...še nikoli v življenju nisem slišal, da bi bil kak zasebnik ali

3. maja: II. kulturni večer (literarni odsek): Svet Ljubljanskega triptiha. Predaval je Ruda Jurčec.

17. maja: III. kulturni večer (literarni odsek): O Danteju, Božanski komediji in nje slovenskih prevodih. Predaval je dr. T. Debeljak.

7. junija: IV. kulturni večer (filozofski odsek): Razvoj socialnega vprašanja. Predaval je dr. Ivan Ahčin.

21. junija: V. kulturni večer (gledališki odsek): Igralci v igri. Izvajali so člani gledališkega odseka.

5. julija: VI. kulturni večer (filozofski odsek): Psihološka in sociološka analiza dvojezičnosti. Predaval je prof. dr. Karel Rakovec.

19. julija: VII. kulturni večer (literarni odsek): Sedemdesetletnica "Doma in sveta". Predaval je dr. Tine Debeljak.

2. avgusta: VIII. kulturni večer (zgodovinski odsek): Judovska država - prerokovana? Predaval je dr. Branko Rozman.

6. septembra: X. kulturni večer (filozofski odsek): Svoboda v komunizmu. Predaval je dr. Pavle Krajnik.

27. septembra: XI. kulturni večer (glasbeni odsek): Koncert Franje Golob.

18. oktobra: Prireditve gledališkega odseka (dve ponovitvi): Ta veseli dan ali Matiček se ženi A. T. Linhart.

25. oktobra: XII. kulturni večer (zgodovinski odsek): Slovenske meje na pariški mirovni konferenci v letu 1919. Predavanje Frana Erjavca.

8. novembra: XIII. kulturni večer (literarni odsek): Sedemdesetletnica pisatelja Stanka Majcna. Predaval je dr. Tine Debeljak.

29. novembra: Prireditve gledališkega odseka: Kristalna menažerija Tennessee Williamsa.

naši večeri

TENNESSEE WILLIAMS: KRISTALNA MENAŽERIJA

Bralca Kristalne menažerije se koj dojme srž zastavljenega problema: tragika družine kot enote in osebna tragika njenih članov zaradi izginotja moža-očeta. Problem, pogosten in pereč prav v našem času tudi, če gre le za rušenje notranjih osebnih vezi. V takih razmerah naj skuša mati, zdaj sama, uravnovešiti prirojeno materinsko ljubezen in prizanesljivost s po sili prevzeto trdo roko in življenjsko stvarnostjo izneverjenega očeta.

Williams si izbere za svoj slučaj mater iz realnega povprečja: žensko, polno materinske ljubezni, z močnim gonom po skrbi za odgoj in uveljavljanje svojih otrok, pa tudi dovedno za majhne ženske nečimernosti. Sonči se v odsevih skopih svetlih žarkov iz minulih dni, da varljivo prekrije mračno sedanjost in neuspehe s subjektivno tolmačeno preteklostjo, stkano v nekako pravilčno sedanjost. Kljub privzeti močnatosti, se v njej ne povzpne čez videz, morda hoteno narejenost. Tako morda veleva položaj v družini brez očetovega skrbstva. Pa vendar se nezveže še in še vrača med svoje po njih spominih. Zagrenjeni, rahlo očitajoči, pa tudi lepi spomini.

V tem položaju mati Amanda ne zavrne ubrane strune v odnosu do svoje hčere in sina. Pehrupna v ničevostih in premehka v jedru, ne zmore dvigniti svoje rahlo pohabljeni hčerke Laure iz kompleksa boječnosti in manjvrednosti. Čedalje bolj se ji odmika v samolasten svet fiktivne stvarnosti, v pravilčni svet svoje zbirke kristalne menažerije. Zadnji materin pokuš, rešiti hčer s tem, da ji po sinu preskrbi ženitnega kandidata, pričara Lauri sicer kratek privid realne sreče, a jo zato po spoznanju zmote vrže le še globlje, in menda dokončno, v njen svet prividov. Edino v njem lahko naide ravnovesje. Le tu ji bo dobro, kjer so razočaranja nemogoča. Saj si ta svet lahko sama in sproti ustvarja po svojih notranjih etičnih hotenjih... za ceno popolnega umika iz dejanske stvarnosti.

Sin Tom je drugi trd oreh matere Amande. Dedno navdahnjen s pustoševsko žilico, sanjač, zlagalec pesmi, nosi breme rednika družine. Premad in neizkušen, da bi mogel obvladati težo stvarnosti, pa užaljen nad prozaičnostjo poklica prodajalca čevljev, išče, fantast, "...izhoda iz krste, ne da bi moral izrediti želje". In prav mati sproži Tomovo usodno odločitev, ko ga v dobri veri spodbuja, naj se v zasovraženem poklicu izkaže. Fant misli, da bo rešil svoj problem, če bo sledil očetovemu zgledu. Kot mornar se potika po svetu in nam pripoveduje zgodbo svoje družine. A niti svoboda, niti širni svet ne bosta prevpila domotožja po zapuščenih. Tudi notranje umiritve mu ne bosta dala, dokler ne bo sam in kjerkoli našel sebe v sebi samem.

In uboga mati Amanda ne bo nikdar razumela, zakaj kljub veliki in nesebečni materinski ljubezni ni mogla rešiti svojih otrok. Ne bo se ji utrnila preprosta resnica, da zraste roža le iz rožnega semena in drevo le iz drevesnega. Samo pozabila je dognati, kakšno seme kali v njenih malih, pa jih je okopavala s pretrdo prstjo. In v tem je njena tragedija.

Delo je polno zanimivih in duhovitih zamisli. Z navidezno neznatnimi drobci gradi avtor podobe posameznikov, dokler se ne dotiplje

in razgali najbolj skritih koticov osebne biti svojih ljudi. "Nihče, niti dež nima tako drobnih rok...", je o njem napisal E. E. Cummings. Vendar ob branju ni zavidati režiserju, ki se dela loti. Vzbuja vtis, kot da je pisano preveč preprosto, kot da manjka dramatsko bučnih efektov, če naj bo stvar tudi na odru prepričljiva in vreskozi napeta. Uprizoritev tega dela po gledališkem odseku Slov. ku't. akcije (29. nov. 1958 v župnijski dvorani v Ramos Mejía) pa je prepričljiv dokaz, kako more tudi tako delo zaživeti na odru. Gledalec naj ima občutek, da je izsekan drobec iz življenja samega in prenešen na oder. Režiser se mora tedaj predvsem dodobra vživeti v avtorjeve kreacije likov, izluščiti iz množice tegá pravo bistvo pisateljevega hotenja in se znati krepko upreti skušnjavam zunanjih učinkov, teh najcenejših pomagala k navideznim uspehom. Edino tako dojame lahko gledalec res avtorja samega v interpretaciji režiserja, ne pa obratno — režiserja v interpretaciji vsakokratnega avtorja. Druga, vzporedna zahteva je stavljena režiserju v odnosih do igralcev. Le-ti se morajo podrediti njegovi režijski in interpretacijski zamisli, da ostane delo homogeno v podajanju. Ne smejo pa biti omejevani v individualnosti osebne podajanja, da se takó režiserjevo prizadevanje iz težnje po enotnosti ne izprevrže v uniformiranje. Igralci morajo ostati v danem okviru svobodni v razvijanju osebnih reproduktivnih sposobnosti. Mislim, da je bilo dano tu na slovenskih odrih malo del, ki bi se v izvedbi takó zelo približevala gornjim režijskim zahtevam, kot je uselo to g. Marijanu Willempartu v Kristalni menažeriji.

Vodilni vlogi sta pravzaprav dve: mati in hči. Amanda je druga odrska interpretacija ge. Radojce Kramer-Sušteršičeve. Značaj vloge je v pravem namprotju vsaj z vidno bitio igrače. Spričo tega je niena igra neverjetno prepričljiva, močna in iskrena. Igrá res "po božji volji", vsled notranje potrebe po izlivu prekipevalojih sil. Le žal, da ni v vsem ostala zvesta avtorju. Medtem ko je verno podala Amandino trdo lupino, je dala — na škodo razumevanja prave materine tragike — premalo poudarka mehki nežnosti pod to grobo skorjo. Vsekakor gre režiserju priznanje za odkritje tega igralskega talenta.

Ga. Maída Uršič-Volovškova je po nekaj letih zopet nastopila. Ustvarjati ob dolgem molku na odru in skopem tekstu l'k neznatnega, svetu odmaknjenega dekleta, ki pa vendarle daje družini prav zato vez poudarek in nehoti ustvarja in zapeta njeno usodo, pa zbuditi v gledalcu s svojo statičnostjo občutek, da je pravzaprav gonilna sila materini dinamiki, je res težka vloga. Ga. Maída je enako dognano rešila v besedi kot s kretnjo in mimiko ali celo z več kot zgovornim molkom. Naj opozorim n. pr. le na prizor s kristalnim konjičkom in iero z robčkom (oboje v dvogovoru z Jimom), pa na neme monologe (pred zrcalom) ali na pristnost v izrazu sreče, skoro stoičnega prenašanja jadvov ali resignacije. Nekoliko šibkeje se je znašla v prvem dejanju ob igri z umišljenimi gramofonskimi ploščami. Vendar ie to predvsem pripisati kronični tehnični pomanjkljivosti naših odrov. V tej dvorani je prišla tudi niena glasovna barvitost do polne veljave. V večjih bo pa verjetno morala vskladiti jakost glasu s prostorom.

Ženitni kandidat Jim "...edina rea'na osebnost v tej igri" je dal g. Martinu Kovačiču priložnost, ustvariti vrednega partnerja Lauri. Podal je verno podobo sodobnega fanta z velikimi zagoni in načrti — na z manjšimi uspehi. Za njegovo zunanjo dinamiko se tudi skriva globlje človekoljubie in sočustvovanje s tujo tegobo. V obeh izdajah je pristen, prveru kot drugemu nagibu se vsega preda. Prežeren v optimističnem nastrojenju, na nesebičen prijatelj in pomočnik šibkejšim.

S'n Tom je prvi odrski nastop g. Tineta Debeliaka ml. Kljub pomanjkanju izkušnji, se je pod spretnim režiserjevim vodstvom dobro znašel na odru z dolгим in zahtevnim tekstom v vlogi vremelačega in nedograjenega, da bi mogel uspešno reševati prezigodaj usiljen položai. Neki na meji med porajajočo močatostjo in zahajajočo infantilnostjo mu je reševati družino in sebe. Kot speaker v zgodbi se je dobro poveljavil v drugem dejanju in nosebno v zaključnem govoru. Igralsko je zadel pravo smer. Ob večji praksi bi gotovo z lahkoto rešil tudi nekaj igralsko mrtvejših točk, nemara s primerno gestikulacijo ali mimiko. Je na brez dvoma velika odlika mladega začetnika, da ostaja v zahtevnejših trenutkih raje miren kot navejeno živahen.

Problem scene je duhovito in učinkovito, dasiravno s skromnimi sredstvi, rešil režiser sam. Pač pa bi kazalo meniat nastopajočim oblačila, vsaj nakazano, in dati s tem tudi viden poudarek minevanju časa. Vsa igra je stekla brez zatik'ajev, če izvzamem malenkostne zamude pri manipulaciji s sicer smotrno urejenimi svetlobnimi učinki, kar pa gre spet na rovaš poranikanja časa in sodelavcev. Prevod je iz španščine zadovoljivo oskrbela ga. Volovškova.

Lepa udeležba je v ubranem vzdušju sprejela delo z navdušenjem in vztrajnim aplavzom. Že med odmorom in po predstavi so navzoči nenavadno živahno komentirali presenečenje večera. Režiserja in igralce pa so brhek deklji in zavtarna fanta obdarili s šopki rdečih nazeliev.

Delo samo in Willempartova uprizoritev sta resnično pomembni uspeh ob zaključku sezone in želeli je, da bi nam režiser pripravil še več takih večerov.

dap.

OPOZORILO

— Zaradi predpisov v bankah in na carini vse vljudno prosimo, da se nakazila za Slov. kulturno akcijo naslavljaajo samo na ime Ladislav Lenček, C. M., Cochabamba 1467, Buenos Aires, ostala pošta, zlasti pošiljke pa na naslov: Ruda Jurčec, Olazábal 2338, Dto. 5, Buenos Aires. — Prosimo tudi, da nakazil iz inozemstva ne naslavljaate na banke v Buenos Airesu!

zasebna ustanova v Sloveniji razpisala nagrado za slovenske pisatelje ali umetnike. Edini tak primer, ki mi je znan, se je zgodil med slovenskimi izseljenci v Argentini. Bolj kot denar bi razveselila nagrajenega umetnika in — ne samo nagrajanega, pozornost, da se je sploh kdo v javnosti spomnil na slovenskega umetnika ali pisatelja, tudi ko ga ni potreboval. Tudi tu pri nas bi bilo lepo, če bi se našel kdo, ki ima kaj pod palcem in bi razpisal majhno nagrado za najuspešnejšega slovenskega umetnika v Trstu za leto 1958."

— Slovenski operni pevci zahajajo pogosto na gostovanja na tuje odre. V Belgiji so gostovali v raznih operah čani ljubljanske Opere: Vilma Bukovčeva, altistka Božena Glavakova, tenor Miro Brajnik in bariton Samo Smerkolj. Povabljeni so bili, da sodelujejo pri proslavah Puccinijeve stoletnice. Bukovčeva je nastopila pri gala predstavah Boheme in Madame Butterfly, kjer je žela naravnost prekipevajoč uspeh, kakor so pisali listi. Nek list je tenorista Brajnika primerjal s pokojnim pevcem Benjaminom Giglijem. Ob slovesu so prejeli še več vabil za nova gostovanja.

— Umrl je Phileas Lebesgue, znan francoski kulturni delavec, ki je bil sicer navaden kmet. Med mnogimi jeziki (portugalščino, novogrščino) je znal dobro tudi slovensko. Preživil je s svojim delom na kmetiji, zanimal pa se tudi za leposlovje. Bil je ugleden sodelavec slavne francoske literarne in kulturne revije Mercure de France, kjer je stalno pisal tudi o slovenskih knjigah, ki jih je dobival iz Ljubljane. Slovenščino je obvladal tako dobro, da je v njej celo zelo lepo pisal. Dočakal je visoko starost 85 let. V l. 1929 je objavil poslanico Slovincem, ki jo je začel z besedami: "Pozdravljeni Slovenci, moji dragi prijatelji..."

obrazi in obzorja

ČISTO MALO ...

POGOVORA Z NEVO RUDOLF

...Naposled sem v lepem predmestju Sydneya, v Vaucluseu, vendarle našel iskano ulico. Zdaj sedim v sobici in premišljam, kako velike vrednosti je nena-povedan obisk: da možnost najti ljudi v vsej naravnosti, v vsej pristnosti.

Slike na steni (ena predstavlja du-najsko predmestje pod snegom, druga prizor z lova) kažejo, da lastniki hiše niso Avstraleci. Tudi pohištvo kaže, da so ga kupili ljudje, ki jim ni bilo mar, "da bi imeli prav tako, kakršnega ima-jó sosed". Ob robu mize leži Thacker-ayev "Vanity fair", pod njim so Poe-jeve "Zgodbe". K zidu je prislonejen nekaj drobnih knjižic - zdi se, da so vsi Slovenci po svetu postali poligloti - in ob njih je šop revij: tržaška Mladi-ka, Europeo, Meddobje, in pa revija, ka-tere naslovna fotografija me spominja na Nevino črtico o "Bushu" - dva pla-volasa otroka pregledujeta pisma, ki sta jih pravkar vzela iz poštne kistice pred hišo. "Bush children receive their correspondence lessons..."

Večer je poln vonjav, kot bi neznane rože rasle po steni prav do nadstropja in silile v sobo, poln poezije, kakor se je polne črtice Neve Rudolf. Po čistem zraku priplava hropenje parnika iz Jacksonovega zaliva. Hočem močnejše odpreti radijski aparat, iz katerega je slišati dunajske vačke, toda medtem se naša mlada pisateljica vrne.

"Ali jih čujete?" pravi in za hip pu-sti vrata priprta. Po stopnišču je sli-sati, kako se psički podijo med otroki. "To so moji veliki prijatelji! Gospodar-ji so Dunajčani. Dvajset let živijo tu-kaj, pa se še niso živeli." Za hip se zamisli. "Nič ne pomaga! Tukajšnji ljudje so odprtega značaja, so pošteni, dobri... toda vse to ne zabriše me!"

Vprašam jo, kako bi najbolj na kraj-ko označila svoje življenje v tem okolju.

"Razledovanje. Razledovanje po svetu, kakor nam ga rišejo hollywood-ski režiserji: razkošje, denar, v srcu pa nezadovoljstvo, naveličanost... Mislim, da precej tega izžveni tudi iz mojih črtic."

Iz miznice potegne šop listov. "Šele pred dnevi sem prišla do pisalnega stroja. V Slovenskem domu sem jih prepisala." Nenadoma se ničesa domi-sli. "Večkrat sem vas že mislila vprašati: kako ste sploh zvedeli za moje pisanje?"

Zelo preprosto! Nek prijatelj iz Ri-ma nas je opozoril na niene pesmi in črtice v tržaški Demokraciji. Potem je bi-lo samo še vraščanje dobiti njen naslov.

Nič ne odvrne; gleda in nagne glavo ma'ce na desno, češ vse skupaj na tem svetu je prav za prav čudno. Odpre platnice z rokopisi, na ji pri tem zdrk-ne šop pisem v naročje. "Pisma. V njih so vsi tisti lepi pogovori, ki jih tukaj ne morem imeti, pa naj so mi ljudje še tako blizu. To so lepi pozdravi v to hru-meče življenje, kjer lovim domačo govo-rico v morju tujega jezika... Malo sem popravila razne črtice, dve izpustila,

eno dodala." Umaga gleda rokopis, pa začne odkimavati z očaranim izra-zom v očeh. Ni polna z delom.

"Napačna ponudba pravim. Verjemite mi, ne gre za laž-no skromnost. Še malo slutim, da mi je pisanje pesmi bolj oddih ka-kor pa smoter."

Sledi "revolucija" izvirno vpraša-nje: "Kdaj ste se začeli zanimati za le-poslovje?", na kar se oba zasmeji-va. Potem pa kaže, da so ji bile knjige pri srcu kmalu in da je ved-no pomalem pisala. "Toda navdušenje za literaturo je v zadnja leta in to predvsem po zaslugi profesorja Beliči-ča, ki me je v pet let učil slo-venščine."

Začudim se, da maturi šla študi-rati literature.

"Čisto iz materinega razlogov sem se vpisala na matematično fakulteto in ta-ko so pesnice nastile integrali, no-vele pa analitično metrija. Toda po treh letih univerze - spet iz finan-čnih razlogov - vstopila in odpotova-la semle." Trudna nasmehe. Zda-j so ji misli nekje daleč.

"Trudna?" Pokima. "Včeraj bila kakor v rako nedeljo spet pokonci. To je namreč edini dan, ko napišem kaj za otroke, ko se lahko s slovenskimi dekleti, da malo ploh precej tekala pojemo. Te dni se pa še obisk smo imeli iz Melbourne, gostovali so z Žu-panovo Micko."

Skozi vrata spet udari val di-šečega zraka. Ne pre oči.

"Lepa noč..." Visoki matema-tiki polna roman-tiki. Povem ji to-liko: "Tudi iz črtic veje..."

"Res sem gro-mantik. Toda v vsakdanjem življenju iz pritičja je slišati vpitje. "Gospa Bauerje-va se je vrnila."

Vprašam, če jo imam rada. Ne slinam do. V razkošju, kakrš-nega še nikoli nisem imela, ampak ker so res zlati ljudje, da ima človek rad predvsem lepe, prijazne li-čice, pride do tega, da ima rad dobre li-čice, pa spet za pastirico. Imamo pogled svetlo-važno gledal, ko sem stopil skozi vrata.

"Če me ne bi vlekli nazaj, bi se ničem tukaj. Pod-nej se namreč strahno rada kof- Slišite? To so naši črički in sli- imeli koncert!"

Namignem na vrh zvezka za Beličičeva knjiga. "Zame je ena le- Tisti večer, ko mi

slal, sem jo v duško prebrala. Kakor da bi gledala v srce nekemu dobremu bitju. Vse tiste pol pozabljene ure slovenščine v Via Lazzaretto Vecchio, ves tisti svetli idealizem, prečudovite ure na Repenta-bru... vse se je za hip povrnilo..."

Kaj misli o slovenskih knjigah, ki jih je zadnja leta prebirala.

"Ne bi znala povedati. Karkoli bi re-kla, bi bilo nerodno: ne znam uterje-vati. Rada imam tiste, ki mi govore na-ravnost v dušo; rada imam pisce, ki so človeški, ki vidijo, da smo ljudje polni slabosti in da ni vse le črno-belo. In še posebej so mi všeč knjige, pisane v lepi slovenščini. To zlasti občudujem, ker me-ni sami jezik peša."

Odvrnem ji, da ima vendarle lep je-zik. Če človek pomisli, da je študirala v jezikovno mešanem okolju in da zdaj ži-vi v tujini...

"Ze, že! Toda čeprav se štejem za Tr-žačanko - mama je Tržačanka, tata Vi-pavec -, ne smete pozabiti, da sem ro-jena, resda po naključju, v Ljubljani in da sem ljudsko šolo naredila tam pri ur-šulinkah."

Govoriva, da je slovenska emigracija z Goriškega in Tržaškega v Argentini precej močna. Tudi arhitekt Sulčič, ki bo opremil njeno knjigo, je Tržačan. Za-nimivo: Sulčič je doma prav iz Sv. Kri-ža, s krajev, ki jih Neva opisuje, z le-pih "paštnov"...

In kaj sodi sama o zbirki?

Pravi, da je bila resnično preseneče-na, ko je zvedela, da je zbirka prejela knjižno nagrado Kulturne akcije. "Ven-dar me je nekam sram. Veste, pisati za tukajšnje "Misli" ali za tržaško "De-mokracijo", pisati tako zase, vse to je ena stvar, vprašanje resne literature pa je vse drugačno..."

Razlaga mi, da se za vsem tem morda skriva negotovost, pa tudi dejstvo, da ni borben tip. Zato se tudi večkrat samo užalosti, ko vidi, kako nekateri ljudje sprejemajo knjige. "Zakaj, povejte, mno-gi ocenjevalci odklanjajo iskreno misel v knjigi? Saj je lahko, da je piščeva mi-selnost v nasprotju z miselnostjo večine bralcev, ampak vendarle... Nič! Bolje o tem ne govoriti. Kakor bi se človek ves čas vrtel v istem krogu."

Nenadoma nekdo komaj slišno potrka in prikaže se drobena punčka, vsa pose-jana s sončnimi pegami. Ne da bi od-vrnila začudene oči od mene, izroči Ne-vi dve knjigi: "So bile na klopci na vrtu."

"Patty!" Neva jo dvigne v zrak, tako da padeta punčki obe knjigi iz rok. "Ti moj Bog, človek ima ves dan posla z njimi, takorekoč za mano sem jim, pa čutim, kako še sama dostikrat potrebu-jem, da bi me kdo za ušesa..."

Čeprav je v hipu vsa resna, je videti dosti mlajša kakor prej. Spet je študent-ka, skoraj še otrok. Pospremi punčko do vrat, se ji zahvali za knjige, pa jo še opomni, naj gre počasi navzdol, samo po eno in eno stopnico... Vrne se, na-smehne, a vidim, da še vedno prislus-ja dr. Hribar po-

škuje, če bo mala srečno pripotovala do pritličja.

Poberem knjigi. Pa ne da se je vrgla na Shawa, jo vprašam. Ena knjiga je namreč zbirka komedij G. B. Shawa, druga pa "Mladi levi" ameriškega Irvina Shawa. "Kmalu boste imeli svojo prvo knjigo v rokah," ji rečem.

"Veselim se in bojim. Kar nerodno mi je, po-sebno še ko mi mama piše, kako so celo po trža-škem radiju sporočili, da bo zbirka izšla. Veste, nikoli nisem imela posebnih literarnih ambicij, če-prav sem mnogo pisala. Pisanje mi je bilo bolj v zatočišče in zelo se bojim, da to ni dobro znamenje za literata."

Stopava na verando in se meniva, kako so pri literatih čudno pomešane stopnje tistih lastnosti, ki jim pravimo "žlica", "izobrazba" in "ambicija".

"Tudi sicer se prav bojim stopiti med uradne lite-rate..." se zasmeje.

Vprašam jo, če piše kaj novega.

"Ni! Ni navdih! Morda zato, ker imam zadnje čase preveč opravka s samo seboj... Ali malo po-čakate? Takoj se vrnem!"

Prelistavam rokopis. "Iz svojega življenja bi ho-tela ustvariti nekaj čistega, nekaj močnega, kot je čist in močan kraški teran." Kako je kljub veliki oddaljenosti Rudolfova vsa na Krasu, in kljub vsej bohotni avstralski rasti navezana na skromne šope trave med kraškimi skalami. Zda-j tudi sam premiš-ljam o "usodi človekovega prahu, ki se trudno vr-tinči od tujine do rodne zemlje." Koliko mladosti je v teh vrsticah. Koliko nebrzdane sile pa tudi -kljub mladosti- koliko trudnosti in dvomov. Be-seda je včasih še mlada, še neizmerjena, a nekaj, kar je važnejše od umerjenosti diha iz teh listov: velika odkritosrčnost in pa tisti nemir v iskanju, brez katerega lahko nekdo sicer postane znan pisec,

— dober pisec in dober človek pa nikoli. Neva se vrača, v rokah nosi dve čaši. "Imamo najrazličnejše pijače v hiši, od likerjev do whiskeyja, a ta vam bo gotovo najbolj všeč..." Prava domača slivovka! Vsa je nasmejana, ker me je presenetila. "In vendar — kaj bi dala, da bi vam mogla ponuditi teran! Ali se še kdaj spomnite na pršut in na pince?..."

V očeh ji spet zagori čuden nemir. Hotel bi, da bi za hip pozabila na vse, dvignem čašo in...

...in tedaj vse izgine. Ni ne Sydneya, ne zvezd, ne Neve Rudolfove. Samo v večerni mrak se po-tapljajoča kavarna buenosaireskega predmestja, pred menoj vrsta praznih kavnihih skodelic, od zidu nekaj Nevinih pisem in rokopis njenih črtic...

Dnevi teko! Odhrojene stopinje so vedno številnej-še, človek na svoji poti vedno bolj zrel. In ker take pesmi in črtice, kakor so Nevine, ne morejo biti ustvarjene le "pisecu samemu v oddih", ampak zato, ker ve, da mora ljudem, svojim ljudem, nekaj po-vedati — čakamo, kaj nam prihodnja leta, čeprav morda po dolgem molku, prinesejo izpod nje-nega peresa.

Z. S.

odmevi

Ljubljankanka, ki živi v Avstraliji, piše o "Ljub-ljanskem triptihu":

"Tisti, ki so v Ljubljani živeli posebno v med-vojnih letih, bodo nedvomno čutili in priznali, da je pisatelj Ljubljano takorekoč prinesel med nas. Sama sem doma iz Florijanske ulice, ravno nasproti cer-kve sv. Florijana. Samo 22 let sem stalno po nekaj-krat na dan šla po Starem trgu (potem so me Nemci odgnali v zapor in Nemčijo). In še eno leto po vojni sem preživela doma. Zdrznila sem se, tako živo je Jurčec naslikal ta del Ljubljane v tistih ča-sih. Res je. Tudi mene je Stari trg vedno navda-jal s čudnim strahom. Kot Pavlin v Triptihu sem tudi jaz hitela čim bolj sem mogla mimo črnih vež

50 let po Žunovih Osnovnih naukih o narodnem gospodarstvu (1908) in 25 let po Bilimovičevem Uvodu v ekonomsko vedo (1933), nam je delovni član Slovenske kult. akcije prof. dr. I. Ahčin napisal I. del svoje Socialne ekonomije (Buenos Aires, Založba Družabna pravda, 1958, str. 456), ki obeta biti v celoti —že prvi del je jamstvo za to— naj-obširnejše in najtemeljitejše sistematično socialno-ekonomsko delo, kar smo jih Slovenci kdaj imeli. To delo nam je bilo nujno potrebno. Na eni strani je v našem jeziku edino, ki ustreza stopnji hitrega razvoja sodobne ekonomske vede, na drugi strani pa je za današnjega človeka, ki hoče in mora biti ne-koliko razgledan po svetu, nujno, da pozna vsaj v glavnih obrisih različne tokove in smeri v teoreti-čnih zamislih in praktičnih izvedbah narodnega go-spodarstva. Te namreč odločilno vplivajo na struk-turo in podobo političnega in družbenega življenja, ki smo sami vanj neposredno zapleteni. Poleg tega so današnja idejna, svetovno-nazorska nasprotja te-sno prepletena z ekonomskimi doktrinami; kršča-nsko podoba sveta in človeka je mogoče ostro ločiti od kapitalistične, liberalne, marksistične i.t.d. le če poznamo tudi gospodarske nazore (in njih idejne korenine) teh družbenih in gospodarskih sistemov. Končno je v tem našem meddobju potrebno vedeti, v kateri smeri je iskati izhoda iz gospodarskega in z njim združenega politično-družbenega kaosa, in posebno, kje ga ni najti.

Iz zavesti te potrebnosti se je avtor lotil zares težkega, naporenega in sila zamudnega dela, katerega sad imamo pred seboj. Gre zdaj za to, da se tudi mi, ki nam je delo namenjeno, te potrebnosti za-veemo, si ga nabavimo in resno vzamemo v roke.

Ni tu mesto za strokovno oceno knjige, niti nisem poklican za takšno presojo posrednih poglavij in sodb. A pazljivo branje odkrije tudi nestrokovnjaku mnoge odlike tega dela.

Predvsem je bogata vsebina, ki daje knjigi viso-ko vrednost. Poleg jasno opredeljenih pojmov gospo-darjenja, gospodarstva in gospodarske vede obrav-nava že v prvih dveh poglavjih vrsto vprašanj, ki so danes velike važnosti (n. pr. Sodobno gospodar-stvo, Država in gospodarstvo, Soc. ekonomija in etika i. dr.) V naslednjem poglavju, ki obravnava razne gospodarske teorije, je avtor posebno široko zajel različne oblike socializma, predvsem marksiz-em in komunizem, ter njih celotni nauk podvrget podrobni kritiki. Ti členi so za nas posebno važni; jasna beseda nam pomaga k pravilni presoji razmer doma in k obrambi ob vdoru komunistične misel-nosti v južnoameriške države. Zadnje poglavje nam odkriva načine političnega gospodarstva v pretek-losti in sedanjosti. Tu je posebno zanimivo, kar pi-še o titizmu in o M. Džilasovi kritiki komunizma pri nas: Že ta borni izbor iz kopice členov kaže za-res bogato snov knjige. Druga odlika dela je bolj formalnega značaja: zelo pregledna razdelitev, ja-sen in lahko umljiv jezik tudi v obravnavanju težjih vprašanj. Lepa zunanja oblika knjige, naravnost re-prezentativna, obširna literatura za nadaljnji študij. Zelo uporabno stvarno in imensko kazalo in še kaj drugega. Vse to lajša uporabo in študij dela.

In končno še ena odlika: vse delo preveva, na vseh straneh in v vseh presojah, duh krščanske filozofije, katoliške teologije in Cerkve. Tako nadaljuje avtor tradicijo Aleša Ušeničnika. Zaradi tega je mogla biti napisana ta knjiga samo v tujini. Doma, kjer morajo brati vse, kar berejo, le v smislu dialekti-čnega materializma, bi jo zelo potrebovali in bi je bili veseli. A pot tja je zaprta. Morda skozi kako okence...

Prof. dr. I. Ahčin se bavi s stvarino nad 30 let. Od l. 1929 jo predava bogoslovcem. Pisal je to knji-go nad dve leti. Hvaležni smo mu za to trdo, po-vsem nesebično delo. Čakali bomo še druge knjige. Naj mu Bog da zdravje, moči in volje še za na-daljnji trud in za srečno dokončavanje začete de-la. Finis coronat opus.

Dr. I. L.

po Starem trgu, v katerih je ropot tramvaja naravnost grozno odmeval. Hiteč po Starem trgu sem si vedno tiho prepevala kakšno "koračnico", da bi pregnala strah... V domači veži sem že v pritličju začela klčati mami v drugem nadstropju: "Mama, mama, odpri vrata - - - Menda sem vsa tista leta že čutila, kaj se bo še v naši hiši zgodilo. Vsega je bilo v naši hiši: dachau-ke žrtve, italijanske žrtve, nemški hlapci, komunistični povejrniki, žena, ki je pogrnala moža pred italijansko puško. Ročna strojnica pred vežo tisto jutro, ko so me komunisti odgnali in še in še marsikaj. Najbolj pa je bolelo, ko smo se po "osvoboditvi" drug drugega bali in čakali, kdo bo odšel prvi na Ožno. In me je zadela ta sreča... In vse to je Jurčec napisal, kot da bi v mene gledal — tisto leto, ki sem ga preživela doma..."

Tine DUH je v Slovenski besedi (leto IX, štev. 7-10) napisal kritično poročilo o knjigi Stanka Kocipra *Na božji dlani*. Med drugim pravi:

"Kociper je večino slik in prizorov, ki smo jih doživljali domala vsi, postavil v razkošen okvir svoje goričanske pokrajine, katere pač še nihče pred njim ni slikal s tako bohotnostjo izraza in s takim kmečkim realizmom. Saj človek ob branju njegovih opisov pokrajine in dogajanj v njej takorekoč sliši trpljenja in bolečine, ki se spušča čez bregove in grape, iz njegovih besed puhti opojni vonj živih meja, kmečkih sadovnjakov in žitnih polj... Na božji dlani je lahko in prijetno branje. Obenem pa toliko zanimivega, da ga bo z užitkom bral vsak Slovenec. Brez težkih duševnih razglabljanj in zapletljave zgodbe, ki je kljub žalostnim dogodkom, ki jih opisuje, preprosta in jasna, je knjiga dostopna najširši slovenski javnosti."

"Katoliški glas" v Gorici v štev. 4./X. z dne 6. novembra je objavil kritiko knjige Karla Mauserja *Jerčevi galjoti*, kjer M. P. med drugim piše:

Jerčeve galjote je napisal pisatelj Karel Mauser, ki je našemu ljudstvu že precej znan in priljubljen. Saj so nekatere njegove knjige dobro znane, kot

ZALOŽBA SLOV. KULT. AKCIJE

Pravkar izšlo:

ČISTO MALO LJUBEZNI
Črtice

Opremil arh. Viktor Sulčič.

Cena v Argentini: broš. 35.—, vez. 50.— pes.
Inozemstvo: ZDA: broš. 1.50, vez. 2.— dolarja.
Italija: 800.—, 1000.— lir; Francija: 500
in 1000 frankov; Avstrija: 25.— in 35.—
šilingov; Avstralija: pol funta, tri četrt
funta.

"Sin mrtvega", nato povest "Zemlja", ki je izšla pri celovski Mohorjevi družbi, dalje "Prekleta kri" in vrsta drugih... Pred nami se razgrinja kmečko življenje v vsej svoji idiličnosti, pa tudi v svojem trpljenju in boju... Knjiga je lahke vsebine, čisto primerna za ljudstvo in to je v teh časih raznih nerazumljivih romanov njena velika odlika. Slog je tekoč, lep, besede včasih čisto lokalne in to je prav, ker ravno to daje knjigi nekaj pristno domačega, vedrega. Sploh pa je oblikovno povest dodelana in nekateri prizori so v resnici tako doživeti in zadeti, da jih človek kar vidi pred sabo in še sam zaživi z njimi. Nekaj pa je, kar to povest moti in to je tisto zagrizeno sovraštvo, ki se kot rdeča nit vleče od začetka dejanja do konca. To napravi včasih na bralca kar mučen vtis. Ljudje umirajo v sovraštvu, nadaljujejo ga njihovi potomci in tako gre naprej iz roda v rod... Drugače je knjiga na mestu in vem, da bodo ljudje kljub maščevalnosti, ki je v nji, radi segli pa njej, kajti domačnost in odličnost, ki sta v nji, bosta knjigo vsakemu prikupila."

"Misli", slovenski list, ki izhaja v Avstraliji, je objavil kritično poročilo o knjigi Stanka Kocipra *Na božji dlani*. Knjiga bo naletela na zelo ugoden odmev — pravi poročevalec p. B. A. — in so zlasti dobro podani tisti deli knjige, kjer pisatelj ostaja v svetu Slovenskih goric.

kronika

— Kipar France AHČIN je priredil razstavo svojih del v razstavnih prostorih salona Van Riel na Floridi 659. Razstavljenih je 26 novih del. Otvoritev je bila v ponedeljek 16. decembra in se je je udeležilo izredno lepo število Slovencev in Argentinecev. Razstava je odprta do 28. decembra 1958.

NAŠI MECENI

— Za Meddobje in za tiskovni sklad SKA je skupina Bariločanov darovala 500.— pesov (Foto Trig' av 150.—, A. Budinek 150.—, dr. V. Arko 100 in dr. Gerzetič 100.—).

— Kakor nam poroča g. dr. Milan Pavlovčič iz Clevelanda so na tamkajšnji proslavi petletnice obstoja Radio kluba prireditelji in gostje zbrali za tiskovni sklad SKA 20 dolarjev. Na proslavi, ki je bila dobro obiskana, je bila tudi razstava knjižnih izdanj SKA. Vsem — Bog plačaj!

DAROVI ZA SKLAD SLOV. KULT. AKCIJE

— Za tiskovni sklad Glasa sta darovala g. Budinek, Bariloče, 100.— pesov in N. N. 50.— pesov.

— Slovensko Narodno gledališče v Ljubljani je v resnih finančnih težavah. Slovenska vlada je namreč prenesla ljubljansko gledališča iz svojega proračuna na okrajni ljudski odbor (ljubljansko mestno občino). Ta pa nima dovolj denarja in zato gledališče ne prejema sredstev. Ko so gledališča v Ptuj, Kranju in Kopru

prenesli na ljudski odbor, so morala kmalu zapreti vrata. In sedaj ni izglelov, da bi se obnovila.

— Plesalka Veronika Mlakar je na turneji po Združenih državah. Letos je izstopila iz baletne skupine Les Étoiles de Paris, s katero je nastopala lani tudi v Buenos Airesu.

— Kulturne večere prirejajo tudi v Gorici. Dne 4. novembra je bil III. kulturni večer Slov. kat. prosvetnega društva; predaval je Vinko Zaletel. Predvajal je tudi film z letošnjega slovenskega romanja v Lurd.

— Šestdesetletnico je slavil tržaški slovenski slikar Avgust Černigoj.

— Društvo slovenskih umetnikov imajo v Trstu. Glasbenik Merkun je na članskem sestanku predaval o sodobni glasbi s predvajanjem reproducirane glasbe.

iz uprave

— Naročnike opozarjamo, da lahko v karton vezani izvod knjige Mirka Kundiča "Gorjančev Pavlek" zamenjajo za boljše vezavo v pisarni SKA ali pri poverjenikih proti doplačilu.

— Poverjenišтво SKA v Kanadi je iz prijaznosti prevzel tudi g. Sebastian Suschnik, Carmi, B. Columbia, Canada. — Rojake v okolišju Kelowna prosimo, da se nanj obračajo.

NEKAJ ZANIMIVOSTI ZA VSE: ZA USTANOVNE ČLANE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE — KAKOR TUDI ZA TISTE, KI SO OB TEM "GLASU" PRVIČ ZVEDELI ZA NJEN OBSTOJ.

KAJ JE IN KAJ NI SLOV. KULTURNA AKCIJA?

NJENI "OSEBNI" PODATKI:

Rodila se je —tako je napisano v rojstno knjigo— 20. februarja leta 1954. Rojstni kraj: Granaderos 61, Buenos Aires. Povsem jasno pa je, da bi se ob drugačnih razmerah to moglo pripetiti tudi drugje. Bolj kot za tiste, ki so jo priklicali v življenje, je menda šlo za to, da je v Argentini bilo največ botrov... Danes je stara komaj pet let; ima veliko družino članov, prijateljev, mecenov (teh —žalibog— nekoliko manj), lepo število razstav, koncertov, gledaliških predstav in predavanj v svojem "curriculum vitae" in trideset knjižnih izdanj, v skupni nakladi 26.000 izvodov...

KAMEN DO KAMNA PALAČA...

Če bi položili izdane knjige drugo poleg druge, bi bič črta dolga 6 km. Če bi jih pa položili drugo vrh druge, bi nastal steber precej višji od Eiffelovega stolpa, štirikrat višji od newyorškega spomenika svobode in petkrat višji od buenosaireskega "obeliska". In pri tem ni štet štirinajstdnevnik "Glas", živa kronika vseh naših kulturnih htenj, delovanj in želj, stalna vez med številno, po vsem svetu raztreseno družino Kulturne akcije.

SKA = ARGENTINSKA SKA?

Zlasti pri prijateljih knjig dostikrat najdemo pohvalne besede o "argentinski" akciji in njeni delavnosti. In vendar je SKA "raznodržavna" ustanova, ki bi mogla zaživeti tudi v Avstraliji, ZDA, kjerkoli, kjer bi se več kulturnih delavcev združilo. Pred leti je to pač bilo v Argentini in morda samo zaradi organizacijskih vidikov ne kaže tega spreminjati, čeprav je marsikaka slovenska kolonija drugod danes številčno močnejša od argentinske, ki je prva leta prednjačila. Člani raznih odsekov tukaj igrajo, nastopajo, razstavljajo, toda — n. pr. večina članstva zgodovinskega odseka živi v Evropi in drugod; prav tako večina sodelujočih pri reviji. Naši člani nastopajo in razstavljajo tudi drugod in v nobenem pravilniku ni rečeno, da se ne bi mogle kjerkoli osnovati "gledališke družine", "glasbeni odseki" ali pa "likovne šole" Slovenske kulturne akcije, da ostane le namen ("da pospešuje in posreduje kulturne stvaritve, zlasti slovenske") isti in da je pri delu vodilo "najvišja kakovost, ki je dosegljiva".

NEKAJ PRESENEČENJ ZA ARGENTINSKE IN NEARGENTINSKE SLOVENCE

Ali ste kdaj pomislili, da je med 17 avtorji izdanih knjig jih le 9 iz Argentine? Najbolj "argentinske" so VREDNOTE (od 17 avtorjev jih 11 živi v Buenos Airesu), najmanj pa MEDDOBJE. (Doselej je v njem sodelovalo 53 avtorjev. Od teh jih živi 25 v Argentini, ostalih 28 pa po raznih državah in na raznih kontinentih: 7 v ZDA, 5 v Italiji, 4 v Trstu, 2 v Kanadi in po 1 v Angliji, Avstriji, Avstraliji, Belgiji, Franciji, Japonski, Španiji in Švi-

ci. Ilustrirane priloge so prinesle reprodukcije del treh umetnikov iz ZDA, treh iz Argentine in enega iz Evrope.

Slovenska kulturna akcija je torej zadeva vseh Slovencev, naj živijo kjerkoli in je tudi prav od vseh odvisna njena bodočnost.

"SPOROČITE MI, ALI JE KULTURNA AKCIJA POD KAKŠNIM VPLIVOM, IN ČE JE NJEN KROG ZAPRT..."

Da. SKA je pod vplivom. Kakor je pod nekim vplivom vsaka skupina ljudi, vsaka organizacija, vsaka družbena tvorba. Je pod vplivom tistih, ki jo sestavljajo, ki s svojim več ali manj agilnim, več ali manj kvalitetnim in več ali manj tehtnim delom, več ali manj spreminjajo celotno sliko. Drugih vplivov pa ni, niti SKA ne posluje v senci kakšnih političnih ali verskih organizacij. — Kar pa se odprtega ali zaprtega kroga tiče, bi kazalo povedati, da so n. pr. med njenimi člani pristaši različnih smeri v likovni umetnosti, različnega gledanja na smisel gledališča, med sodelniki revij ljudje različnih prepričanj in struj, da pa more sodelovati vsakdo, ki zahteva pa tudi pri drugih spoštuje svobodo. Ali potrebuje "širokost" SKA še kakšnega komentarja, če povemo, da se izdajajo knjige avtorjev, ki nimajo s SKA stikov, ali da od 53 avtorjev n. pr. MEDDOBJA, jih 27 ni niti članov SKA...

IMAMO LEPO ZBIRKO ZNAMK, KAJTI...

...pisma, ki prihajajo v pisarno SKA, so pisana v samotni stisnjene pariške sobice, na deskah sredi ameriškega pragozda, v avstralskem pristanišču, v afriški kolibici sredi zamorčkov, kje na Krasu, ko se je ob rebuli zbrala majhna družba... Iz vseh kontinentov prihajajo misli in želje. Gledamo pismo iz Hiroshime, osnutek opreme iz Kanade, poslušamo ploščo, s katere je slšati glas clevelandskega prijatelja, ki prikazuje delo Kulturne akcije v zamejstvu, se zamislimo ob pismu sedemdesetletnega neznanega koroškega kmeta, ki pošilja zbirko svojih pesmi za božični knjižni natečaj, premišljamo ob nepodpisanem pismu iz domovine, v katerem nas neznanec roti, naj ne prenehamo z delom...

Mnogo zanimivih knjig se je v zadnjem stoletju tiskalo med Slovenci. Ena ne najmanj zanimivih bi bila, ko bi danes mogli urediti in objaviti vsa pisma, ki so nastala ob delu naše kulturne ustanove.

A — O STARIH IN MLADIH EMIGRACIJAH.

B — O ŽIVAHNIH STARIH IN MRTVIH MLADIH EMIGRACIJAH.

C — O...

Naša je "C": naša je mlada in — živahna. Nekdo je ob začetku našega dela napisal, naj vse skupaj pustimo pri miru, "ker si ne morem misliti, da bi sedaj po devetih letih bivanja zunaj kar na lepem

zrasli literarni pridelki, ko pa je v teh letih vsa naša književnost bila tako revna." (Anketa 1955, Meddobje II).

Danes vidimo, da se je motil. Vsaj kar se literarnega dela tiče, je videti, da so mnogi po svetu čakali na kulturno organizacijo, knjižno založbo, kulturno revijo: od 14 živih avtorjev, ki jim je SKA založila knjigo, so 4, ki niso izdali ničesar do ustanovitve SKA, 8 pa je takih, ki prej sploh niso izdali nobene knjige. Kulturna akcija pa ni bila samo potrebna že piščim književnikom in znanstvenikom, ampak predvsem mlajšim. Večina književnikov v krogu SKA, je mlajši rod, ki v domovini ni imel ne z založbami ne z revijami nobene zveze. Od trinajstih v zamejstvu, ki so izdali knjige pri SKA, jih je 6, ki niso nikjer literarno sodelovali, eden pa samo v literarni reviji. Od 46 slovenskih sodelavcev pri Meddobju, jih je več ko polovica, ki so svoje stvaritve objavili prvič šele v — tujini. Vrednost tega dela bo res šele pokazal čas, a ta ustvarjalna sila med nami, tudi pomeni svoje.

NEKDO BLAGAJNIKU: "PROSJAČITE KAKOR UJETI VOJAKI..."

BLAGAJNIK: "NE! PROSJAČIMO KAKOR GENERALI, DA BI DOBILI NOVIH VOJAKOV."

Radi bi imeli "prikrite fonde", o katerih (ne da bi nas imenovali seveda) govorijo v domovini tisti, ki jim je naše delo trn v peti. Žal ni ne prikritih ne odkritih fondov. Tudi kakšnih posebnih "stricev iz Amerike" in ne iz Evrope nimamo. Pač pa imamo prijatelje in mecene — teh bi si želeli več! — ki od časa do časa sežejo globlje v žep. Ti ne bodo držali Kulturne akcije pokonci, toda brez njih bi je sploh ne bilo. Razmere niso obupne, toda kdor ve, da nobena kulturna ustanova ne v stari ne v novi Sloveniji ni mogla vzdržati brez državne pomoči, ve, da je edina rešitev samo v velikem številu naročnikov knjižne zbirke in pa v novih mecenih ali vsaj "meceničih". Rešitev je predvsem v tem, da vsak naročnik SKA — zlasti tisti, ki živi izven Argentine — pridobi vsaj še enega novega naročnika.

"Dragi moj, če hočeš ohraniti plamen svetilke, moraš še pravočasno naliti olja," je dejal umirajoči Anaksagoras prepozno skrbečemu Perikleju.

KDO KUPUJE? ZAKAJ KUPUJEJO?

Knjižni naročniki živijo po vsem svetu. Nekateri raje bero pripovedne drugi bolj miselne knjige. Za vsakogar je dovolj beriva na razpolago. Preseneča dejstvo, da so se preprosti ljudje bolj zavzeli za ta novi vzgled kulturnega življenja, kot pa nekateri intelektuali. Razlog? Poglavje — zelo zapleteno in zanimivo poglavje — zase... Zakaj kupujejo? Nekateri so lačni branja. Ti so naša glavna opora in na njo moremo najdalje računati. Takoj po objavi izida knjige jo pridejo sami iskat, da jo v prvi noči preberejo. Drugi zato, da podpro knjižno založbo, tretji — poznamo nekoga, ki kupi po dva izvoda, pa ju ima neprebrana v knjižnici — ker bo bral kasneje, "ko bo imel čas". "En izvod pa vedno kaže imeti več, ker bo brez dvoma vsaka tukaj izdana knjiga čez nekaj let celo izven domovine redkost..."

BREZ VELIKEGA TRUDA, BREZ VELIKIH STROŠKOV LAHKO MNOGO PRIPOMORETE KULTURNI AKCIJI. NE ZAVRZITE TEGA "GLASU"! POŠLJITE GA PO NAVADNI POŠTI KOT TISKOVINO NA NASLOV SVOJEGA PRIJATELJA V TUJINI, KI NAŠEGA DELA ŠE NE POZNA.

MICHELANGELO NEKOMU, KI JE TRDIL, DA NJEGOV KIP NI NIČ PODOBEN PORTE-TIRANCU: "NIČ NE ŠKODI! ČEZ TISOČ LET TEGA NIHČE NE BO OPAZIL..."

Med prijatelji in celo med sodelavci SKA je včasih opaziti malodušnost: stvari ne gredo tako, kakor bi človek želel. Več iger bi naj imeli, več razstav, več koncertov, več knjig in v večjem številu naj bi tiskali. V lepših dvoranah bi morali nastopati, knjige bi morale biti lepše tiskane... Vse bi lahko bilo lepše, boljše, temeljitejše — in truditi se je treba za to, da bi bilo —, a za malodušje ni časa. Če čez nekaj let na vse te stvari nihče ne bo niti pomislil. Kar je vredno, bo ostalo.

"KAJ PA JE TEBE TREBA BILO..."

Kljub vsem nepopolnostim v delu naše akcije, se že dalj časa nihče več tega ne sprašuje. Vsi vemo, da je nje obstoj nujen predvsem za Slovence v zamejstvu, katerim naj ohranja kulturne, krščanske in narodne vrednote. Toda ni nobena skrivnost, da je naše delo prikazalo "slovenstvo" tudi tujcem v novi luči, mnogim pa ga sploh šele predstavilo. In doma? Dnevniki, ljudje — vse gre mimo nas; nas ne pozna. Pa spet ni nobena tajnost, da se vendar med mnogimi doma komentira delo kulturne akcije, da zasledujejo naše delo, da se po novi izdaji Balantiča, zlasti pa po njegovih prevodih v tuje jezike tudi v Ljubljani o njem govori (in tudi piše!), vemo, da ponatiskujejo cele strani iz knjig, ki smo jih izdali (ne da bi seveda omenili knjižne izdajateljice, kar pa na koncu koncev tudi ni najbolj važno...). Vemo, da doma mnogi, tudi taki, ki so nekoč pripravljali pot v rdečo suženjstvo, danes govorijo o "domači" in "zunanji" slovenski kulturi in da mnogi mislijo, kako danes slovenska kultura deluje izven meja v večjem razmahu kakor doma. Toda šele ko bo prišel čas, bomo mogli vedeti, kaj je pomenilo delo Kulturne akcije mnogim po svetu pa tudi onim doma.

MLAD ŠPARTANEC SE JE PRITOŽIL MATERI, DA JE NJEGOV MEČ PREKRATEK. "NIČ NE DE," GA JE ZAVRNILA. "BOŠ PA STOPIL KORAK BLIŽE..."

Ne živimo v normalnih razmerah. Vse delo pri SKA gre na račun osebnih žrtev. Je nekje v Afriki preprost duhovnik, ki že vsa leta pošilja Kulturni akciji vse, kar mu ni potrebno za nakup vsakdanje hrane. To je naš največji mecen. In so ljudje, ki ves svoj prosti čas darujejo za delo pri Kulturni akciji. In vendar — ne moremo doseči tega, kar bi želeli, ne moremo daleč: ni denarja, ni zvez, ni časa. Naš meč je kratak. Zato pa je treba stopiti bliže. Ta korak bliže, ki ga je treba storiti, je v tem, da vsi skupaj ustvarjamo, beremo, širimo zanimanje za kulturno delo, skratka, da vsi skupaj delamo z večjim idealizmom, kakor pa smo bili vajeni delati doslej.

PRIDOBITE NOVEGA NAROČNIKA!

DARUJTE KNJIGE!

DARUJTE V TISKOVNI SKLAD!